

UDK:355.233.231:378(575.1)

Bobir SAPAROV,

O'zbekiston Milliy universiteti Harbiy tayyorgarlik o'quv markazi

Maxsus tayyorgarlik sikli boshlig'i, dotsenti podpolkovnik

E-mail: bobirsaparov2@gmail.com

O'zbekiston Milliy universiteti Harbiy tayyorgarlik o'quv markazi sikli boshlig'i falsafa fanlari doktori (PhD) dotsent S. Usmonov taqrizi ostida

YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBİYALASH ENG BUYUK MAQSADDIR

Аннотация

Vatanparvarlikni shakllantirish o'rta ta'lim sohasidagi ustuvor yo'nalishlardan biridir. An'anaviy ravishda ijtimoiylashuvni amalga oshiradigan aksariyat ijtimoiy institutlarning fuqarolik-vatanparvarlik, ma'naviy axloqiy, huquqiy va psixologik ma'daniyatining oshirishi bilan bog'liq. Vatanparvarlik o'z-o'zini anglash darajasi, ijtimoiy faoliyat, o'zbek madaniy tarixiy qadriyatlari va urf-odatlari bilan tanishtirish yoshlarning vatanparvarlik tuyg'usini oshirishdagi asosiy eng muhim vazifalardan biridir. Maqolada yoshlarning vatanparvarligini shakllantirishga muammoli yondashuv asoslanadi. Ularning vatanparvarlik yo'nalishlari, qadriyatlarini tahlil qilinadi. Yoshlarning yoshlarning vatanparvarligini shakllantirish holati, muammolari va omillari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: fuqaro, fuqarolik ma'daniyati, fuqarolik, faoliyat, xabardorlik, jamoatchilik faoliyat, vatanparvar.

ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ В ДУХЕ ПАТРИОТИЗМА – ВЫСШАЯ ЦЕЛ

Аннотация

Формирование патриотизма является одним из приоритетов в сфере среднего образования. Это связано с повышением гражданско-патриотической, духовно-нравственной, правовой и психологической культуры большинства социальных институтов, традиционно осуществляющих социализацию. Знакомство с уровнем патриотического самосознания, общественной деятельностью, узбекскими культурно-историческими ценностями и традициями является одной из основных важнейших задач повышения патриотического чувства молодежи. В статье обоснован проблемный подход к формированию патриотизма молодежи. Анализируются их патриотические ориентации, ценности. Рассматривается состояние, проблемы и факторы формирования молодежного патриотизма у молодежи.

Ключевые слова: гражданин, гражданская культура, гражданство, активность, осведомленность, общественная деятельность, патриотизм.

EDUCATION OF THE YOUTH IN THE SPIRIT OF PATRIOTISM IS THE GREATEST GOAL

Annotation

The formation of patriotism is one of the priorities in the field of Secondary Education. Traditionally associated with the increase in the civil-patriotic, spiritual moral, legal and psychological mining of most social institutions that carry out socialization. Introducing patriotism to the level of self-awareness, social activity, Uzbek cultural historical values and Customs is one of the main most important tasks in increasing the patriotic sense of youth. The article is based on a problematic approach to the formation of youth patriotism. Their patriotic directions, values are analyzed. The state, problems and factors of the formation of youth patriotism are considered.

Key words: citizen, civil ministry, Civil, activity, awareness, public activity, Patriot.

Kirish. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash bugungi kunning asosiy vazifalaridan biridir. Yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash muammosi insoniyat jamiyati rivojlanishining barcha bosqichlarida dolzarb hisoblaniladi. Hozirgi vaqtda jamiyatimizning barcha sohalarida tub o'zgarishlar yuz berayotgani sababli bu muammo alohida ahamiyat kasb etmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, Qurolli kuchlar Oliy Bosh qo'mondoni Shavkat Mirziyoyev "Yangi O'zbekiston strategiyasi" kitobida, yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash tushunchasiga chinakam ilmiy izoh berib, yangi O'zbekiston qurilishi sharoitida vatanparvarlikning chuqur ma'naviy ma'nosini ochib beradi. Mamlakat rahbarining fikriga ko'ra, buyuk kelajakka ega davlatni shakllantirish g'oyasi faqat yuksak axloqiy fazilatlar va chuqur vatanparvarlik ruhida tarbiyalangan kuchli yosh avlod tomonidan amalga oshiriladi. Ushbu tarixiy vazifaga erishishda yuksak ma'naviyatning ichki manbaida - milliy g'oya yotadi [1].

Vatanparvarlik ming yillar davomida xalqimizning milliy an'analarida shakllangan eng chuqur tuyg'ulardan biridir. Buyuk mutafakkir, o'zbek mumtoz adabiyotining asoschisi Alisher Navoiy o'zining bebaho asarlarida yosh avlodni chuqur vatanparvarlik ruhida tarbiyalash muammolariga katta ahamiyat bergan. Shoir oilaviy tarbiya haqida ham yozib, u vatanparvarlik poydevori bo'lgan aql, axloqiy va jismoniy salomatlik asoslarini yaratadi deb hisoblagan. Yoshlarda vatanparvarlikni tarbiyalashning o'ziga xos xususiyatlari-bu yosh avlodning Vatan

tarixi va zamonaviyligiga, Vatan urushidagi otalar va bobolarning fe'l-atvori va qahramonligiga ijobiy munosabatini tarbiyalashdir.

Vatanparvarlik o'z Vataniga bo'lgan muhabbatni, uning tarixi, ma'daniyati, yutuqlari va muammolari bilan ajralmasligini anglatadi. Bugungi kunning muhim psixologik va pedagogik muammosi yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdir.

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning mantiqiylik, tarixiylik, izchillik, obyektivlik usulidan foydalanilgan bo'lib, mavzuni yoritishda tavsifiy, qiyosiy metodlardan foydalanildi. Maqolada yangi o'zbekiston yoshlari tarbiyasida milliy g'oya- ma'naviy qadriyatlarining o'rni obyektiv yoritilgan holda, mavzuning dolzarbligini bayon qilishda Sh.M. Mirziyoyevning asarlari metodologik manba sifatida olindi.

Muhokama va natijalar. Bolaligidanoq, har bir inson o'z Vatanini sevishi, milliy mansubligi bilan faxrlanishi, ona yurtini sevishini bilishi kerak. O'smirlik, yosh avlodning yuqori axloqiy his-tuyg'ulari va fazilatlarini tarbiyalashning eng qiyin davri bo'lib, ular ishonchlilik, taqlid qilishga moyil bo'ladi. Mana shu davrda yoshlarni tarbiyasi to'g'ri berilishi orqali umr bo'yi mustahkam o'zligi saqlashga katta ta'sir ko'rsatadi. Yoshlarga butun mamlakat faxrlanadigan, iqtisodiyot, fan, texnika, ma'daniyatning barcha yutuqlari aynan shunday kamtarona ishlardan kelib chiqishini tushinishlari kerak. Kundalik vatanparvarlik shu tarzda rivojlanadi, bu faqat o'z mamlakatiga bo'lgan muhabbat bilan cheklanmaydi.

Mamlakatimiz mustaqillikka erishgandan so'ng, ma'naviy-ma'rifiy ishlar muhim ishlardan biri sifatida ko'rika

boshlandi. Davlat siyosatimizning ustuvor masalalaridan biri-yoshlar tarbiyasi hisoblaniladi. Mamlakatimizda mustaqillik shamoli esganligi sababli, odamlar ongida, dunyoqarashida, tafakkurida, maqsadlari va intilishlarida, bir so'z bilan aytganda, ularning ma'naviy va dunyoqarash dunyosida, ma'naviy tabiatida va hatto tashqi ko'rinishida ham katta o'zgarishlar ro'y bera boshladi. Chunki mustaqillik erkinlik, millatchilik, vatanparvarlik eshiklarini ochdi va odamlarni yaxshilikka yo'naltirdi.

Davlatimiz rahbari Sh. Mirziyoyev, mamlakatimizda yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, milliy urf-odatlarimiz va qadriyatlarimizga hurmat ko'rsatish borasida muayyan ishlar amalga oshirildi. O'z huquq va manfaatlarini himoya qilish uchun ma'naviy etuk va jismonan sog'lom avlodni tarbiyalash eng oliy maqldan biri ekanligi takidlandi. Shu bilan birga, yoshlarning keng qatlamlariga nazorat qilish, birinchi navbatda, uyushmagan yoshlar uchun o'z o'rini topish uchun qulay sharoitlarni yaratish, ularni har tomonlama qo'llab-quvvatlash va ularni kasbga yo'naltirish, ish bilan ta'minlash va rag'batlantirish tashabbuslari orqali ularni vatanparvarlik tuyg'ulari oshirishiga vatanga, millatga sadoqatli bo'lib tarbiyalanishida muhim ahamiyat hasb etadi Prezidentimiz tomonidan ushbu yo'nalishda olib borishimiz kerak bo'lgan aniq vazifalar va ko'rsatmalar berildi [2].

Yangi demokratik jamiyat barpo etishdek maqsadimizga erishish islohotlar taqdiri qanday kuchlarga ega ekanligimizga, yoshlarimiz qanday ma'daniy va kasbiy darajaga erishganiga, qanday g'oyalarga egaligi, e'tiqodiga, ma'naviy jihatdan qanchalik boy ekanligiga bog'liq. Milliy va umuminsoniy qadriyatlarni tiklanish g'oyasini ro'yobga chiqarishga qodir yangi avlodni tarbiyalash, hozirgi kundagi eng muhim madsadlardan biridir. Yoshlarga umuminsoniy ma'naviyat va milliylikni singdirish ularni vatanga, millatga, o'z tarixiga va ajdodlariga bo'lgan vatanparvarlik tuyg'ularini yuksalishiga sabab bo'ladi.

O'zbek xalqining asrlar davomida shakllangan qadriyatlari yoshlarni vatanparvar, har tomonlama barkamol insonlar etib tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Mamlakatimizda yosh avlodni Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash, ma'daniyat va san'at sohasidagi asosiy masalalardan biri sifatida qaralmoqda. Ma'daniyat va san'at jamiyatning muhim va ajralmas qismi bo'lganligi sababli ular inson ruhiyatiga katta ta'sir ko'rsatish qobiliyatiga ega. Milliy vatanparvarlikka kelsak, bu o'zbek xalqining qon-qoniga singib ketgan e'tiqod, halollik, muhabbat, oqibat, ehtiros, or-nomus, Vatanga, o'z xalqiga sadoqat, axloqiy-ma'naviy qadriyatlar, g'oyalar, qarashlardir [3].

Ta'lim muassasalarida vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish ta'limning asosiy mazmunidir. Vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda O'zbekistonning davlat ramzlari, bayrog'i, gerbi, madhiyasi, o'zbek tili, Konstitutsiya va boshqa ma'daniy-ma'rifiy usullar, bu xalq, bu zamin va his-tuyg'ularga mos keladigan sifatlarini aks etadi [4]. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasi davlat miqyosidagi masalalardan biri bo'lganligi sababli uni hayotga tatbiq etish maqsadga muvofiqdir. Bunday maqsadlar uchun aniq rejalashtirilgan yo'l xaritalarida belgilangan vazifalar mavjud. Vatanparvarlik mavzusida olim va allomalarimiz ijodidan ko'plab misollar yetib kelgan. Amir Temur, Alisher Navoiy, Muhammad Zahiriddin Bobur, Mirzo Ulug'bek va boshqa ajdodlarimiz ijodidan namunalar olgan. Ular, zamonamizda alohida o'rin tutib, yoshlar tarbiyasida ibrat sifatida foydalanilmoqda.

Har kim Vatan tushunchasini turlicha, o'z tushuncha darajasida talqin qiladi. Vatan shu yerda inson tug'ilgan, kindik qoni to'kilgan, bolaligi, yoshligi o'tgan, ta'lim-tarbiya olgan, sayr qilgan, joy, maskan, sifatida tushuniladi. Vatanni sevish, uning ravnaqiga xizmat qilish, uni yomon ko'zdan, qora kuchlardan asrash, uni sharaflash, bularning barchasi siz va bizning oldimizda turgan mas'uliyatli vazifalar sirasiga kiradi. Vatan g'oyasi, uni sevish, ardoqlash va himoya qilish tuyg'ularini nafaqat odamlarda, balki hayvonot dunyosida ham kuzatish mumkin. Baliq suv izlaydi, hayvon o'z uyasini, hasharot uyasini qidiradi [5]. Hammasi shu, o'ylamaydigan mavjudotlar ham, hasharotlar ham o'z uyini taniydilar, uni quradilar, unda o'z umr yo'ldoshi bilan yashaydilar, avlodlarini davom ettiradilar, kerak bo'lganda uni himoya qiladilar. Binobarin, bu tuyg'u aql va tafakkurga ega

bo'lgan, mavjud, mavjudotlarning eng yaxshisi bo'lgan insonda yuksak darajada rivojlangan bo'lishi kerak.

Tez rivojlanayotgan davrda Mamlakatimizda ishlar ko'lami kundan-kunga kengayib bormoqda. Davlatimiz rahbarining sa'y-harakatlari va tashabbuslari tufayli mamlakatimiz hayotida misli ko'rilmagan yuksalishning guvohi bo'lmoqdamiz. Odamlarning tinch-osoyshta yashashi, manfaatlarini himoya qilish, mamlakatimizni jahon miqyosiga olib chiqish, nufuzini yuksaltirish yo'lida amalga oshirilayotgan barcha ishlar va islohotlar, Prezidentimiz ta'biri bilan aytganda, "xalqni xursand qilish" jamiyatimiz taraqqiyotida muhim strategik masala sifatida qaraladi. O'zbekistonni yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasining beshta ustuvor yo'nalishi mazmun-mohiyati shu mamlakatda istiqomat qilayotgan aholining moddiy va ma'naviy ehtiyojlarini qondirish, ularning farovon turmush tarzini yaxshilash, mamlakatimizning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotdagi nufuzi va nufuzini oshirishdan iborat [6]. Bunday ulug' ishlarni amalga oshirishda vatanparvarlik tuyg'usi kuchli insonlarning fidoyiligi muhim o'rin tutadi. Vatan deganda insonning kindik qoni to'kilgan joy degan ma'noni anglatadi. Uning ajdodlari dunyoga kelgan, uning ijtimoiy muhiti va insoni, hayoti va ma'naviy g'oyalari shakllangan maskanni asrab avaylash, ajdodlarga munosib avlod bo'lish eng muqaddas burchdir.

Vatanparvarlik deganda Vatanga sadoqat, unga xizmat qilish, yurt tinchligini saqlash, taraqqiyot yo'lida faol mehnat qilishga undaydigan ma'naviy-axloqiy fazilatlar tushuniladi. Vatanparvarlik – ajdodlarimizdan meros bo'lib qolgan zaminga muhabbat, yurt o'tmishi va kelajagini, xalq an'analari, qo'shiq va qadriyatlarini asrab-avaylash va rivojlantirishdir" [7]. Yoshlar tarbiyasi masalasi bugungi kunda davlatimiz siyosatining eng muhim strategik vazifalaridan biri hisoblanadi. Yoshlarni tarbiyalash, ularning shaxsini har tomonlama rivojlantirish barcha umumta'lim maktablariga tayinlangan. Bu vazifalar talabalarning barcha qobiliyatlarini va ijodiy intilishlarini rivojlantirishning asosiy omili hisoblanadi. Eng ilg'or g'oyalar, zamonaviy o'zgarishlar va tarixiy mavzularni zamonaviy qiyofada tushuntirish, o'g'il-qizlarni mafkuraviy e'tiqod va ma'naviy dunyoqarashda tarbiyalash lozim. Shundagina o'sib kelayotgan yosh avlod ma'naviyatiga hissiy ta'sir ko'rsatadigan, mardlik, tashabbuskorlikni singdiruvchi mustahkam milliy ta'lim tizimi orqali shakllanadi va erishiladi.

Xulosa. Xulosa o'rnida shuni aytishimiz lozimki, jadidchilik XIX asr oxiri va XX asr boshlarida milliy uyg'onish va milliy ong yuksalishida katta rol o'ynagan. Jadidchilik g'oyalarini uning yorqin vakillaridan Behbudiy, Fitrat, Cho'lpon, Abdulla Qodiriy, Abdulla Avloniy, Munavvarqori, Fayzullo Xo'jayev, So'fizoda, Tavallo, Ishoqjon Ibrat kabilar g'oyat og'ir sharoitlarda targ'ib etishga harakat qilganlar. Ular millatning kamolotini yuksaltirish, uning qadr-qimmatini yerga urishga yo'l qo'ymaslik borasida katta ishlar qilganlar. Ma'rifatchi jadidchilar og'ir moddiy qiyinchiliklar, g'oyaviysiyosiy tazyiqlarga qaramay, millatning ma'naviy yuksalishi uchun imkoniyatlar yaratishga harakat qildilar. Tarixning murakkab, mas'uliyatli burilish davrlarida millatning milliy ongini yuksaltirish, milliy iftixor to'yg'usini kuchaytirish birinchi darajali vazifalardan ekanligini anglab yetganliklari uchun ham bu boradagi barcha ishlarni o'z zimmlariga oldilar. Behbudiy, Fitrat, Munavvarqori va boshqa millat uchun jonkuyar jadidlar maktablar ochar, ularda o'zlari dars berar, o'quv qo'llanmalari yozar, nashr etar va bu yo'lida jonbozlik ko'rsatar edilar. Bu yo'lida hatto o'z mablag'larini ayamaganlar. Bunday saxovatpeshalik, savobtalablik kabi ezgu ishlar bizning hozirgi mustaqil rivojlanishimiz uchun ham nihoyatda zarur. Bugunda ma'rifatparvar-jadidchilarning bebaho asarlari, ilmiy, nazmiy va nasriy meroslari ijtimoiy-falsafiy va axloqiy g'oyalari o'zbek xalqining ma'naviyat va ma'rifatini, milliy qadriyatlar va ongini yuksaltirish yo'lida xizmat qilib, avlodlar qalbida Vatanga muhabbat va sadoqat tuyg'ularini tarbiyalab kelmoqda. Mustaqillik tufayli ma'rifatchi-jadidlarining nomlari tiklanayapti, tavallud topgan kunlari tantanali nishonlanayapti, asarlari qayta-qayta chop etilayapti. Ularning dunyoqarashlarida bayon etilgan falsafiy-axloqiy fikrlari xalqimizning madaniy-ma'naviy, qadriyatlar sifatida xanuzgacha saqlanib kelmoqda.

Zero, xalqimiz, ayniqsa yosh avlod ongi va tafakkuriga singdirilgan milliy g'oya har qanday yot g'oyalarning ta'siriga berilib qolmaslikni ta'minlashi bilan birga ularga munosib javob qaytarish ko'nikmasini ham shakllantiradi, milliy qadriyatlarimizni hurmat qilishga va uni asrab-avaylashga undaydi. Shu nuqtai nazardan, yoshlar bilan bog'liq muammolarni hal etishda milliy qadriyatlardan, ilg'or taraqqiyotga xizmat qiluvchi diniy qadriyatlardan foydalanish, ularni zamonaviy demokratik qadriyatlar bilan uyg'unlashtirgan holda, yosh avlodni har omonlama yetuk va barkamol qilib tarbiyalash masalasiga bugun yurtimizda katta ahamiyat berilmoqda. Ayni paytda

yoshlarni ma'naviy himoyalash tizimining mexanizimini ishlab chiqishga ham e'tibor qaratilmoqda. Chunki hozirgi globallashuv sharoitida, bir tomondan, milliy qadriyatga, ikkinchi tomondan, zamonaviy qadriyatlarga asoslangan ma'naviy- huquqiy yangilish jarayonlarini amalga oshirish alohida dolzarb bo'lib qolmoqda. O'zbek xalqining ibratnomuz, ayniqsa yoshlarni tarbiyalashda katta ta'sir eta oladigan urf-odatlar, an'analari, rasm-rusumlari va marosimlari borki, bularni bugungi kunda oilada balalar ongiga, kundalik hayot tarziga singdirish yoshlarning ma'naviy taxdidlar ta'siriga tushib qolishining oldini olishdag muxum vazifalarimizdan biri xisoblanadi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-son Farmoni.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 5 iyundagi qarori
3. "Yoshlarga oid davlat siyosati". O'zbekiston Respublikasining 2016-yil 14-sentabrdagi "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonuni (ORQ-406).
4. Sayfullaev B., Rustamov.V. Madaniy tadbirlarni tashkil etish mahorati.2016.
5. Oblomurodov N, Hazratqulov A va boshqalar. O'zbekiston tarixi.(o'quv qo'llanma)T.2011
6. Behbudiy M. Muhtaram yoshlarga murojaat. Oyna-1914.
7. M.Abdurashidxonov. Xotiralarimdan(Jadidchilik tarixidan lavhalar). Sharq-2001.
8. Madaliyeva Z. Huquqiy madaniyat va yoshlar. - T.: "Akademiya", 2020.
9. Milliy istiqloq g'oyasi. Bakalavriat bosqichi uchun darslik. - T.: Akademiya, 2020.
10. Milliy istiqloq g'oyasi: Asosiy tushuncha va tamoyillar. – T.: O'zbekiston, 2019.
11. Milliy istiqloq g'oyasini shakllantirishda tashkiliy-uslubiy yondoshuvlar. - T.: Akademiya, 2020.